

Mærkelig nok synes Forf. at mangle Sans for det moderlige hos Kvinden, som dog vel i sin aparte Blanding med det barnlige udgør ikke blot Kvindelighedens største Charme, men ogsaa dens bedste Indsats i Livets Kamp og Arbejde. Men Moderinstinktet gør Kvinden klog, omsigtsfuld, fremadskuende. For at faa disse Træk med i Billedet maatte Forf. udvide de Grænser, han har ailstukket for Kvindenaturen og flytte dem ind paa den Domæne, han tildeler Manden. Opgaven løses nu engang ikke ved at man deler det sjælelige Overdrev mellem Mand og Kvinde; thi de har hver især Ejendomsret til alt hvad menneskeligt er. Forskellen er mest en Nuance, en Farvetone, en Belysning; den kan gives i levende Skikkelser, vanskelig fikseres i Sætninger.

Ganske vist har Ibsen ogsaa i Nora markeret Barnet i Kvinden; men han lader hende jo netop ogsaa bryde ud for at skaffe Luft for det andet, der er i hende. Dette andet tror Hr. Lambek ikke paa. Hvad der derimod irriterer ham er, at Kvinden saa ofte tager Fejl af den ægte Mandighed. „Lad hende lære at kede sig ved det, som er aldeles aandsforladt. Lad hende blive saa „selvbevidst“, at ikke de allertarveligste Mandfolk kan trække hende ved Næsen omkring paa Markedet.

Dette er Hoveddele af Kvindesagen.“

Man kan slutte sig hertil. Men saa er det da ikke mere end rimeligt at gøre opmærksom paa, at denne Overfladiskhed hos Kvinderne har sit rigelige Sidestykke i Mændenes Tilbøjelighed til i Stedet for at søge ind til Kvindelighedens Kærne at lade sig fange af et lidt pikant Tilsnit, en Violbuket her og en vilter Krølle hist hos „de allertarveligste“ Pigebørn. Denne gensidige Fejltagelse, som ofte nok ender i gensidig Lede, afhjælpes næppe som Forfatteren mener, blot ved en bedre Kvindeopdragelse. Mere fri og fortrolig Omgang, mere Ven-skab og Kammeratskab, et bredere Grundlag af Fællessliv, hvorfra Erotiken kan springe ud som Blomsten fra sin Stamme, — det er hvad der mangler ogsaa for at Ægteskabet ikke skal enten styrte sammen som Helmers og Noras eller ogsaa blive en evig Kamp for at holde hinanden fast, en evindelig Stillen til Skue af Yndigheder, der tilhører en kortvarig ungdommelig Blomstringsperiode.

Det var ikke Meningen at gaa nærmere ind paa „Ibsenkritik“, kun at anbefale denne sjældne Bog til enhver, der har Interesse for Etik og Psykologi. I denne Retning skal jeg endnu kun gøre en

enkelt Bemærkning. Det forekommer mig, at Forf. venter sig for meget af Intelligensens Udvikling. Han siger et Steds, at Egoisme er ikke andet end Snæverhed. Ja, det er hvad man kalder Egoisme hos Børn og gamle Folk. Den egentlige Egoisme er en Karakteregenskab, der bunder dybt i Temperamentet. Den gør Folk graadige men ikke lykkelige. Paradiset er og bliver lukket for Egoisten (se Selma Lagerlöfs Legende om Vorherre og St. Peder). Den kan godt trives sammen med en overlegen Intelligens. Den kan skjules af en høj Aandsdannelse; men den kan kun overvindes af en stor Følelse.

Forf. er forelsket i Intelligensen. Han savner hos Menneskene, som de er flest „plump Intelligens“; han mener, at det, som i vore Dage er det eneste store, er „Billedet af et sundt, fuldstændigt Intelligensliv“. Det er vist nok, at Intelligens, Tankespilning, som Forf. lidt kunstigt kalder det, gør Livet rigere, Interesserne mangfoldigere, Følelserne finere. Men Lykken! Er den dog ikke noget mere helt og udelte, noget, der kun vindes eller tabes i Svingningerne mellem den mest umiddelbare Fryd og Smerte, kort sagt, er den ikke virkelig noget vidunderligt?

Sikrere end at vente paa, at Lykken skal komme og gøre os gode, er det da at følge Goethe, som lærer, at Mennesket skal baade begynde og ende med at være „edel, hülfreich und gut, denn das allein unterscheidet ihn von allen Wesen, die wir kennen.“*)

Ogsaa Pligtfølelsen tror jeg hører sammen med det, der adskiller Mennesket fra alle andre Væsener og gør menneskeligt Samfundsliv til noget andet end en Kamp af alle mod alle, gør det til Kultur.

Kirstine Frederiksen.

Breve om Kvindesagen

fra en gammel Præstekone.

III.

Kære Anna!

Jeg har i denne Tid læst meget om Kvinder og Kvindesagen, der har interesseret mig i allerhøjeste Grad. Jeg læste om danske Kvinder der haanes, fordi de har taget Artium eller er blevne cand. mag. og derved er blevne udygtige til at blive Husmødre, og jeg læste om engelske, ame-

*) ædel, hjælpsom og god, thi kun det adskiller ham fra alle Væsener, som vi kende.

rikanske og tyske Kvinder, der hyldes og komplimenteres for det store de har udrettet for den videnskabelige Nationaløkonomi. Der er en Professor, der skriver saaledes: „Jeg hilser med store Forhaabninger Kvindens teoretiske Medvirkning ved de sociale Problemers Behandling“ o. s. v. For mig bliver Facit dette, at Kvinden egner sig lige saa vel til Aandens som til Haandens Arbejder, og da der nu er et saa velsignet Overskud af Kvinder, saa er der jo nok baade til praktisk og videnskabelig Syssel. Der er jo tilmed en Mængde ugifte Kvinder, der savne et Hjem og Hjemmets Gerning; lad dem dog arbejde til Glæde for sig selv og andre paa den Maade, det ligger for dem! Vi Kvinder er under Behandling og har været det længe, og meget maa vi høre og meget maa vi døje. Jeg har i min Erindring en Mængde Udtalelser fra gammel og ny Tid om Kvinden, Udtalelser, som jeg aldrig har kunnet glemme. Der stod saaledes en Gang i en politisk Artikel, skreven af en bekendt Mand, den Sætning: „De vil da vel ikke have, at Kvinder, Børn og Forbrydere skal have Valgret!“ Er den Sætning ikke glimrende? Det hændte mig en Gang, at jeg kom i Samtale med en bibelfast Bonde om Forholdet mellem Mand og Hustru, og han udbredte sig om, at Kvinden skulde være Manden *lydig*, som Sara var Abraham lydige og kaldte ham „Herre“. Ja, fortsatte han, hun skal være saadan, som nu min Hund der: naar jeg har slaaet ham, saa kommer han krybende ganske stille hen og slikker min Haand! Det var virkelig Mandens Ord, men De kan nok tro, at jeg protesterede mod dette Eksempel til Efterfølgelse. Det var nu *Politikerens* og *Bondens* Syn paa Kvinden; men nu skal De høre, hvad en lærd Professor har skrevet i nogle trykte Foredrag, der udkom i Kristiania. Han kalder dér Kvinden „den sovende Mand“, og han siger: „hendes Liv er mest et Drømmeliv.“ Han antyder, at Kvinden kun staar i Forhold til Gud gennem Manden, og at Manden kun staar i Forhold til Djævelen gennem Kvinden. Han kommer ogsaa til det Resultat, at Kvinden aldeles ikke er nogen *Personlighed*, det er kun Manden der er det. Kvinden, skriver han, er dømt for Syndens Skyld til Afhængighed af Manden, hun har ingen Betydning i borgerlig og politisk Forstand, *man regner hende slet ikke med!*

Han taler saa rart tydeligt! Det er jo netop, hvad vi Kvinder saa godt har forstaaet, at saaledes ses der paa os over hele Verden: blandt Hedninger og Jøder og selv blandt Kristne. Men naar Professoren tilføjer, at det er Kvindens „Skønhed“, at hun finder sig i denne Fornedrelse, saa sætte vi dog et Spørgsmaalstegn derved. Samme Professor kan for Resten godt lide Kvinden, men han forlanger kun det ene af hende, at hun skal være „fortryllende“.

Han fortsætter: „Vi Mænd kan godt lære noget af Kvinden, men det er ikke af, hvad hun har læst sig til, men hvad hun saadan af kvindelig Instinkt kan komme frem med uden selv at ane, at der er noget aparte rart

ved det, hun siger.“ Jeg tror han betragter os, som vi voksne betragte vore Børn, vi mene ogsaa, at vi stundom kan lære noget af dem.

„Galanteriet“ lige over for Kvinden holder Professoren meget af, derom siger han: „Galanteriet det er jo bare en Spøg, og man skulde synes det var en ren Tidsspilde, men der er dog lidt Alvor i den Spøg, NB. saa længe den betragtes som Spøg, men tages der haandfast paa den som Alvor, saa er det blot — Spøg.“ Han mener det er forfriskende for den arbejds-trætte Mand at høre lidt paa Kvindesnak og Kvindespøg. Men *syndigt* finder han det var, om disse „flagrende Væsener“ blev Kontorister, Toldbetjente eller Købmænd etc. Jeg elsker ogsaa de fortryllende Kvinder, og fortryllende kan de være, selv om de arbejde, men det er maaske nok muligt, at et *alvorligt* Arbejde gør lidt mindre „flagrende“ og det finder jeg nu ikke saa uheldigt som Professoren, thi Kvinden er altfor god til blot at flagre om Mændene og være Legetøj for dem. Ikke sandt, Anna, derom kan vi to let blive enige.

Med venlig Hilsen

Deres gamle Veninde
M. L.

Dannebrogts Valmuen.

Erindring fra Sønderjylland

af

Elise Lindberg.

Da jeg den første Sommer holdt Børneskole i Hvidding hos Jens Brorsens, blev jeg forbavset over at se den lille Blomsterhave foran mit Vindue aldeles fuld af store straalende Dannebrogsvaalmuer; det var første Gang, jeg saa denne Blomst, og den fandtes i alle Blomsterbedene. Børnene plukkede dem og stak dem under Baandet paa deres Straahatte, saa de skinnede som store Kokarder; de smaa Piger satte dem i deres Livhælte; over Spejlet og over alle Billeder paa Væggen blev de anbragte; undertiden fandt jeg saaledes disse Blomster over alle Billederne i mit lille Værelse; det var Børnene, der pyntede op med dem. En Dag sagde jeg til Manden i Huset, at jeg aldrig havde set Dannebrogsvaalmuer før der. „Nej,“ sagde han, „det er ogsaa en Blomst, som kun findes her. Den har heller aldrig været her førend 1848. Men efter Slaget dernede ved Flensborg, da skete det, at den næste Sommer var hele Valpladsen oversaat med disse Blomster. Vi fik saa noget Frø dernede fra, og de findes nu allevegne her. Og nu da vi ikke mere maa hejse vort danske Flag; men alle vore Flagstænger ligger paa Loftet, til vi engang igen kan rejse dem, nu bruger vi disse kønne Blomster ligesom smaa Flag; thi,“ tilføjede han, „det er nu den dejligste Blomst, jeg kender.“

Fra Rigsdagen.

Landstinget har nu afgivet sin Betænkning over Forslag til Lov om

Haandværksskolen i Paris.

Naar Husholdningsskoler staar paa Dagsordenen, og „Kvinden og Samfundet“ begynder at tænke paa at lade Kvinden lære at koge, vil maaske et Par Ord om, hvorledes man har løst dette Spørgsmaal i Haandværksskolerne i Frankrig, ikke være af Vejen.

Ja Frankrig kan jeg egentlig ikke sige; thi her er kun Tale om Paris.

I 1888 blev den første Ecole professionnelle, Fagskole, begyndt med 6 Elever. Mm. Delahaye, der bestyrer Skolen endnu, kan sige med Ramabai: „Har Nogen nogensinde hørt om en saa lille Haandværksskole?“ Hendes Kærlighed til Børnene og hendes Energi bragte den vidt; den har nu 500 Elever, og der er oprettet 7 andre lignende Skoler i Paris. At lade de unge Piger lære et Haandværk allerede i Skolen var en meget praktisk Tanke. Forældrene saa hurtigt, hvor fordelagtigt det var for deres

Døtre at slippe for den daarlig lønnede Læretid paa Systuerne, Eleverne strømmede til; Lokalet blev udvidet, og endelig blev den prægtige Haandværksskole, Rue Bouret 2, aabnet for 5 Aar siden. Her findes store Arbejdssale: Gange langs dem sikrer dem god Luft og skiller dem fra hinanden. Gasovn til at varme Pressejern paa og Vaskeindretninger findes i alle Etager. Ved Systuen findes et Prøveværelse.

En Gaard med store Træer og Blomsterbede er et hyggeligt Tilflugtssted i Fritiden; af og til faar Eleverne Lov til at spise Frokost derude om Sommeren.

Forstuen er smykket med Elevarbejder; nogle broderede Palmetræer paa malet Baggrund gjorde en smuk dekorativ Virkning.

Mit Besøg faldt lidt uheldigt, lige før Eksamen, altsaa i en meget travl Tid, men medens jeg ventede, fik jeg Lejlighed til at se Forældre dels bringe Børn ind til Optagelse, dels søge at faa dem anbragte i en bestemt Klasse.

Det er en Friskole, men Pladserne besættes ved Konkurrence; denne staar aaben for alle franskkødtte Smaapiger i fjortenaars Alderen fra Paris og Omegn; de, der har bestaaet Afgangseksamen ved en offentlig Skole, har Lov til at melde sig et Aar før.

En Kontrakt, der underskrives af Forældrene, binder dem, der antages, til en Læretid af 3 Aar. Alle foretrække at lære Skræddersyning; det betales bedst; men Skolen, hvis Maal det er at hævde Frankrigs Plads i Kunstindustri, tager kun et begrænset Antal Elever i hvert Fag; dog faar en flittig Elev med god Karakter i Reglen Lov til at vælge selv. De lærer at sy Korsetter, Modepynt, Linnet, Kunstbroderi og at lave kunstige Blomster; men ved Siden af disse særlige Fag, er der Kursus, som alle Eleverne skal tage Del i: Regnskabsføring, Tegning, Akvarelmaling, Tilskæring, Engelsk, Husholdning, Kogning, Strykning, Stopning og Lapning.

De uddannes til Husmødre ved Siden af, da de fleste arbejder i deres

Hjem senere hen. Jeg talte med en ung Pige, der kom i Besøg; hun tjente i Gennemsnit 5 fr. (3 Kr. 60 Ø.) om Dagen i sit Hjem. Af og til kunde hun tjene 6 à 7 fr., men saa var der jo Dage, hun ikke arbejdede. Hendes yngre Søster tjente det samme ved Kunstbroderi, Skræddersyning er mere indbringende.

Børnene møde Kl. 8½ og arbejder i Fællesklasserne til Kl. 11½. Alle uden Undtagelse spise Frokost paa Skolen, de, der ikke kan betale den, kan faa den frit ved at søge om det. Om Eftermiddagen gaar hver til sit Værksted fra Kl. 1 til 5½ med en halv Times Hvil Kl. 3.

Arbejdet, der leveres, er fuldent; jeg saa en hel Procession af hvide broderede Kjoler paa Stativ. I Spidsen stod den Kjole, de havde faaet til at sy efter. Det var Sypigernes Afgangsarbejde. Besætningerne, de selv havde broderet, var forskellige. De syr kun paa Maskine det første Aar, alt Førsteklassesarbejde er her, som i Amerika syet i Haanden. Det